

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen

Svar på remiss avseende regional handlingsplan för klimatanpassning i Stockholms län

Bakgrund

Länsstyrelsen i Stockholm har remitterat ett förslag till regional handlingsplan för klimatanpassning i Stockholms län.

Bedömning

Länsstyrelsens förslag till handlingsplan innehåller en översiktlig genomgång av sårbarheter i länet och vilka utmaningar som särskilt bör prioriteras under handlingsplanens programperiod. Planen innehåller också mål, effektmål samt åtgärder som ska bidra till att effektmålen nås. Effektmålen handlar om samverkan i klimatanpassningsarbetet, om att främja systematiskt arbete på kommunal nivå samt om länsstyrelsens arbete för ett långsiktigt hållbart och robust län som kan möta klimatförändringarna.

Danderyds kommun har länge arbetat med klimatanpassningsfrågan. Den 31 mars 2014 (§ 130) antogs klimat- och sårbarhetsanalys för Danderyds kommun. Denna klimat- och sårbarhetsanalys har uppdaterats och ersatts med en klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2023–2032 antagen av kommunfullmäktige den 17 oktober 2022 (§ 138) med tillhörande strategi för klimatanpassning. I kommunens översiktsplan, antagen av kommunfullmäktige den 9 maj 2022 (§ 54) har analys gjorts för att bedöma klimatrelaterade risker i den byggda miljön och hur dessa risker kan minska eller upphöra.

Danderyds kommun ser positivt på länsstyrelsens förslag och bedömer att det är väl genomarbetat och ett stöd för kommuner och andra intressenter i länet att bedriva klimatanpassningsarbete. Länsstyrelsen är en viktig aktör för kommunerna och erbjuder nätverksträffar med andra kommuner, tar fram kvalitetssäkrade kartunderlag och är ett stöd för kommunernas arbete med klimatanpassning. Det är därför oroande att det under 2024 inte finns något medel reserverad i regeringens budget för länsstyrelsens strategiska arbete.

Nedan följer Danderyds kommuns synpunkter på länsstyrelsens specifika frågeställningar.

Mål och effektmål:

Handlingsplanen anger tre förslag till effektmål som ska leda till önskvärda förändringar i länet.

Kommunstyrelsen

Effektmål 1: *Det finns en stark regional samverkan i länets klimatanpassningsarbete*

Effektmål 2: *Kommunerna i länet arbetar systematiskt med klimatanpassning*

Effektmål 3: *Länsstyrelsen arbetar proaktivt för ett långsiktigt hållbart och robust län*

Danderyds kommuns bedömer att de effektmål som föreslås är rimliga och relevanta.

Prioriterade utmaningar för Stockholms län:

I handlingsplanen har tre utmaningar från den nationella för klimatanpassning (prop. 2017/18:163) särskilt lyfts fram:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag
- Högre temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur
- Biologiska och ekologiska effekter som påverkar en hållbar utveckling

Syftet med att prioritera dessa utmaningar är att tydliggöra vilka områden som det är särskilt angeläget att arbeta med för länsstyrelsen, kommuner och andra aktörer i länet under handlingsplanens period. De tre utmaningarna påverkar redan idag miljön, människors liv och hälsa samt egendom.

Av förslaget framgår att andra viktiga utmaningar i länet så som vattenförsörjning och livsmedelsproduktion omhändertas främst via andra planer och processer. I den del som beskriver prioriterade utmaningar i Stockholms län läggs relativ stor vikt vid att beskriva höga temperaturers påverkan på livsmedelsförsörjning och lantbruk trots att det i inledningen av fastställs att detta omhändertas i andra planer och processer. Det finns risk för att detta skapar en otydlighet om vad som gäller detta område

Av handlingsplanen framgår att ökad årsnederbörd förväntas öka risken för skred, fler nollgenomgångar (orsakat av temperaturväxlingar omkring fryspunkten för vatten) antas öka risken för ras och högre flöden och vattennivåer ökar risken för erosion. Mot bakgrund av att såväl översvämningar som högre temperaturer lyfts upp som två av de särskilda utmaningarna i handlingsplanen väcks frågan varför utmaningen, *Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag*, inte finns med som en fjärde prioriterad utmaning då många kommuner längs länets kustlinje och runt Mälaren redan idag har förutsättningar för att drabbas av erosion samt de omfattande konsekvenser för samhället ett större skred kan medföra, vilket inte minst nyligen varit aktuellt vid E6:an i Stenungsund.

I beskrivning av den prioriterade utmaningen, *Översvämning som hotar samhällen, infrastruktur och företag*, saknas beskrivning av sårbarheter och konsekvenser av ett skyfall för kommunernas VA-system. Det är en av de stora utmaningarna som kommunerna står inför. Det är kostsamt att underhålla och förnya VA-systemen samtidigt som det är VA-huvudmannens ansvar att klara nederbörd med en intensitet av ett 10-

Kommunstyrelsen

årsregn i gles bostadsbebyggelse och 20-årsregn i tät bostadsbebyggelse. Dessutom kan det bli problem med vatteninträngning i dagvattenledningen vid höjd havsnivå då dessa kan fyllas med havsvatten. Detta gäller dagvattenledningar som mynnar ut i havet och saknar backventil. En del av denna problematik kommer att behandlas i kommunernas vattentjänstplan men för ett robust samhälle är denna utmaning en sådan central del att det bör nämnas och beröras i handlingsplanen.

En annan utmaning som inte behandlas i handlingsplanen är att klimatförändringarna kommer att leda till folkförflyttningar på grund av klimatinducerade konflikter, direkt och framför allt indirekt. Det är nog sannolikt att detta kommer att beröra Sverige också på sikt. Dessa bör noteras/hanteras i huvudstadsregionens handlingsplan.

Danderyds kommun anser att det är positivt att problematiken kring förorenade områden och skyfall/höjd havsnivå lyfts upp och beskrivs och belyses i avsnittet för prioriterade utmaningar. Det är viktigt att kulturarvet bevaras och skyddas av effekterna från ett förändrat klimat och att detta också beskrivs i kapitlet för prioriterade utmaningar.

Åtgärder för klimatanpassning:

I förslaget till regional handlingsplanen lyfter länsstyrelsen fram 10 åtgärder som ska syfta till att uppfylla de tre effektmålen. De fyra första åtgärderna riktar sig till länsstyrelsen, kommuner och andra relevanta aktörer, åtgärd 5–8 riktar sig till kommuner och åtgärd 9 och 10 till länsstyrelsen. Kommuners arbete och kommunal samverkan är en viktig pusselbit i länets klimatanpassningsarbete. Danderyds kommun arbetar redan med klimatanpassning och ser positivt på samverkan utifrån Danderyds förutsättningar.

Danderyds kommun bedömer att en stark regional samverkan är nödvändig för att genomföra de nödvändiga förändringar som lyfts upp i handlingsplanen. Det är också viktigt att poängtera att effekterna av ett förändrat klimat är lång process som pågår nu och kommer att fortsätta långt fram i tiden. Anpassningsåtgärder kan vara kostsamma det är därför viktigt att det integreras i den ordinarie verksamheten och att planerade åtgärder anpassas till klimatförändringarna för att få ett effektivt klimatanpassningsarbete.

Handlingsplanen lyfter särskilt fram att det är viktigt att en aktörs åtgärder inte negativt påverkar en annan aktörs förmåga till klimatanpassningar. Vidare bedöms samverkan skapa förutsättning att gemensamt i länet möta de utmaningar som lyfts fram i handlingsplanen kopplat till att klimatanpassningar till stor del handlar om att fatta långsiktiga beslut under osäkra förutsättningar för att minska risken för skador och ekonomiska förluster till följd av extrema väderförhållanden och klimatrelaterade risker. Här är länsstyrelsen roll som koordinator och samverkan mellan kommuner viktig. Dessutom bör samverkan med näringsliv och privata initiativ stimuleras.

Det finns otydligheter kring ansvarsfördelning, rådighet, lagstiftning och regelverk för klimatanpassning. Exempelvis vid skydd av egendom kan det

Kommunstyrelsen

krävas samordnade åtgärder för att skydda fastigheter. Det kanske inte finns plats för åtgärden eller marken ägs inte av fastighetsägaren. Här kan länsstyrelsen hjälpa till att peka ut och tydliggöra och föra diskussioner med berörda myndigheter för att ta fram tydliga regelverk.

Danderyds kommun anser att åtgärd 2, *Stärka samverkan med länets kommuner*, är särskilt viktig för mindre kommuner som exempelvis Danderyds kommun som har begränsade resurser. Detta gäller både framtagande av kvalitetssäkrade och aktuella underlag för länet och att stödja kommunen och att utveckla samarbetet mellan kommuner.

Länsstyrelsen efterfrågar särskilt synpunkter om åtgärd 5, *Arbeta systematiskt med klimatanpassning*. Kommer denna åtgärd stärka kommunens arbete inom andra områden såsom krisberedskap, fysisk planering samt regional utveckling? Länsstyrelsen föreslår att kommuner kan använda SMHI:s framtagna processtöd, Lathund för klimatanpassning eller liknade metod för att bedriva klimatanpassningsarbete. Danderyds kommun har valt att arbeta efter länsstyrelsens framtagna verktyg, *Konsekvens- och sårbarhetsanalys – metodbeskrivning*. Denna metod har lett till ett systematiskt klimatanpassningsarbete för Danderyd där såväl krisberedskap, fysisk planering behandlas samt åtgärder för att skydda bebyggelse, människors hälsa, infrastruktur, naturmiljö och landekosystem med mera planerats eller vävts in i den ordinarie verksamheten. Danderyds kommun har således svårt att specifikt bedöma hur SMHI:s processtöd lämpar sig för klimatanpassningsarbete då kontoret inte tillämpat denna metod. Vid genomläsning av beskrivningen av processtödet bedöms den emellertid fungera bra och uppfylla syftet med åtgärden.

Åtgärd 7, *Tillgängliggöra information om sitt arbete med klimatanpassning*, är en viktig åtgärd som främjar att kunskap om klimatanpassning sprids emellertid är det viktigt att relevant information sprids. Det kan exempelvis vara problematiskt att publicera detaljerade kartor för översvämning som kan oroa fastighetsägare om att deras fastighet drabbas. Underlag är osäkra och gränser är inte absoluta och det är således viktigt att förklara detta på ett pedagogiskt sätt. Här kan länsstyrelsen stötta och ta fram goda exempel.

I åtgärd 9, *Genomföra insatser för att initiera och stödja arbetet inom ansvarsområdet*, står det att avdelningen för samhällsbyggnad ska under planperioden, "2. *Se till att ny bebyggelse lokaliseras till säkra platser*". Detta kan inte länsstyrelsen besluta utan lydelsen bör ändras till "*verka*".

Uppföljning av arbetet för klimatanpassning:

Danderyds kommun bedömer att den uppföljning som valts för åtgärderna är rimlig och relevant. Dock kan det vara svårt för åtgärd 5, *Arbeta systematiskt med klimatanpassning*, att översätta de olika stegen i SMHI:s lathund för klimatanpassning till en annan processmetod då stegen skiljer sig en aning. Detta bör förtydligas.

I åtgärd 10, *Följa upp effekterna av det regionala arbetet med klimatanpassning*, ska länsstyrelsen följa upp effekterna av det regionala arbetet. Ett antal indikatorer valts utifrån SMHI:s rapport, *Förslag på system*

Kommunstyrelsen

för uppföljning och utvärdering av det nationella arbetet med klimatanpassning (Klimatologi Nr 60 2020). De rör främst de tre områdena som identifierats som prioriterade för Stockholms län dvs. översvämning, höga temperaturer samt biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Danderyds kommun anser att det är bra att de indikatorer som har valts ställs samman från befintliga data från andra processer som är relevanta för klimatanpassning. Detta innebär att det inte blir något extra arbete för kommunerna att ta fram underlag för indikatorerna. Dock kan detta innebära att indikatorerna inte så tydligt visar utvecklingen av klimatanpassningsarbetet då de är framtagna för andra processer.

Danderyds kommun anser emellertid att om det är möjligt för indikator 7, *Myllrande våtmarker: Anlagda eller restaurerade våtmarker*, som mäts med indikator 7.1, *anlagda eller hydrologiskt restaurerade våtmarker i Stockholms län (areal)*, att det är mer intressant att veta hur stor den anlagda eller restaurerade ytan är i förhållande till den totala arealen av befintliga våtmarker.

För indikator 8, *God bebyggd miljö - närhet till skyddad natur*, mäts med indikatorn 8.1, *hur stor del av befolkningen som bor inom 1 kilometer från nationalparker, naturreservat eller naturvårdsområden*. Det är svårt att se hur indikatorn svarar upp till syftet. Om syftet är att få information om tillgång till svalka, skydd et cetera så torde en bättre indikator vara närhet till natur eller grönområde. Tex: Andel boende inom X meter till grön- eller vattenområde om minst X hektar.

Övriga synpunkter på remissunderlaget.

Slutligen vill Danderyds kommun skicka med följande synpunkter med hänsyn till klimatanpassningsaspekter vid översiktsplanering. Det är betydelsefullt att länsstyrelsen även fortsättningsvis tar fram regionala underlag kopplat till exempelvis översvämning, ras, skred och erosion, samt regelbundet uppdaterar dessa. Detta kan med fördel utökas kontinuerligt med relevanta underlag. Vid nya underlag är det positivt om kommuner informeras om tillkommande underlag för att kunna involvera dessa i den kommunala planeringen. Länsstyrelsens planeringskatalog var särskilt användbar vid framtagandet av kommunens översiktsplan.

Ett framtida önskemål från kommunen är att länsstyrelsen i dess framtida remissyttranden för översiktsplaner särskilt beaktar eventuella digitala versioner för att bedöma om klimatanpassningsaspekten beskrivs och beaktats på relevant vis i en digital kontext.

Vidare är det positivt att klimatanpassningsaspekten beaktas särskilt i tidiga skeden som exempelvis i avgränsningssamråd et cetera.

Hanna Bocander
Kommunstyrelsens ordförande